

ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೋಟ

ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಕೆ.ಹೆಚ್.

ಸಂಶೋಧಕರು, ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

ಸಾರಾಂಶ (Abstract)

ಜಾತಿಯ ಅಸಮಾನತೆಯಿಂದ ನಲುಗಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ (ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು) ವಂಚಿತರಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ವಿವಿಧ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸಾಗುವವರು ಅಲೆಮಾರಿಗಳು. ಈ ರೀತಿಯ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದು. ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ 'ಜೊಗ್ಗಾಲಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಓಡಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯದ ಗಂಜಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಚರ್ಮದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಎಂದು ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ. 1901ರ ಮದ್ರಾಸಿನ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿ ಚರ್ಮದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ನಂತರ ಗ್ರಾಮದ ಜನರು ಇವರನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿ ಕೀಳಾಗಿದೆ ಎನ್ನುವಂತದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅವರ ಮಾತಿನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ, ಹಚ್ಚೆ ಹಾಕುವುದು, ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವುದು, ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ, ವ್ಯಾಪಾರದ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1890 ಜನರು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ವರದಿ ಸಿಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವರದಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳು, ಉಪನಾಮಗಳು, ವೃತ್ತಿಗಳು, ಯೋಜನೆಗಳು.

ಪೀಠಿಕೆ

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ನಿಂತ ನೀರಲ್ಲ. ಅದು ನಿತ್ಯ ಪರಿವರ್ತನ ಶೀಲವಾದುದು. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಳಗೆ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇದೇ ಕಾಲದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳಗಾಗಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವಾಗ ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಭಾಗವನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಉಳಿದ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಉಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂಥ ಉಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಂದು

Please cite this article as: ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಕೆ.ಹೆಚ್. (2022). ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೋಟ. ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 3(4). ಪು.ಸಂ. 46-52.

ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಅಲೆಮಾರಿ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ನಾನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಯವದು. ಈ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಜೀವನ ಪೂರ್ತಿ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ಅಲೆಯುವುದೇ ಕೆಲಸ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು. ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಈ ಜಗ್ಗಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯ. ಭಾರತದ ಶ್ರೇಣಿಕೃತ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾದಿಗರನ್ನು ಮತ್ತು ಜಗ್ಗಲಿಗರನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವಳಿ-ಜವಳಿ ಉಪಜಾತಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಈ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗಿಂತ ಚಿಂತಾಜನಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಜಗ್ಗಲಿಗರದು.

ಜಗ್ಗಲಿಯರ ಮೂಲ

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯಾದ ಜಗ್ಗಲಿಯವರು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ, ಶ್ರೀಕಾಕುಲಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಡಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಮಾದಿಗರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಸ್ಥಳೀಯರು ಇವರನ್ನು ಜಗ್ಗಲಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರೋ ಹಾಗೂ ಬೆಹರೋ ಎನ್ನುವ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಜಂ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಮಾದಿಗರು ಓರಿಯಾ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿತಿರುವ ಇವರನ್ನು ಜಗ್ಗಲಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. (1961 ಸಮೀಕ್ಷೆ) ಇವರ ಪೂರ್ವಜರು ಓರಿಯಾ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುವವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಓರಿಯಾ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಎರಡನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತೆಲುಗು ಲಿಪಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. 1981ರ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಇವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು 983(494 ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ 489 ಮಹಿಳೆಯರು) ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಜಗ್ಗಲಿಗಳು ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಜೊತೆಗೆ ದೈನಂದಿನ ಆಹಾರವಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ(ಅನ್ನ)ಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ರಾಗಿ, ಜೋಳ ಹಾಗೂ ಸಜ್ಜೆಯು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಆಹಾರ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಶೇಂಗಾ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಗೂ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಹಣ್ಣಿನ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಸಾರಾಯಿ, ಹೆಂಡ ಹಾಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಮದ್ಯವನ್ನು ಆಗಾಗ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲು ಹಾಗೂ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟ್ ಹಾಗೂ ತಂಬಾಕು ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ನಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜಗ್ಗಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗೋತ್ರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ನಾಗೇಶ್ವರ, ಗಂಡಸಿಲಾ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಗೋತ್ರಗಳು ಮರೆತು ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಉಪನಾಮಗಳನ್ನು (ಇಂಟಿಪೇರುಲು) ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಕೋಟಪಲ್ಲಿವಾರು, ಸಿರಿ ಪುರಮ್ಬರು, ಮೇಲ ಬೋಸಿ ಹಾಗೂ ಕೋಲ.

ಇವುಗಳಿಂದ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೀನ ಸಮುದಾಯವೆಂದು ಜಗ್ಗಲಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಶೂದ್ರ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ತಮಗಿಂತ ಉಚ್ಚವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗ್ಗಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಸಂಬಂಧಿ ವಿವಾಹಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಂದೆಯ ತಂಗಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ತಾಯಿಯ ಸಹೋದರನ ಮಗಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಮೈನೆರೆದ ನಂತರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಿವಾಹವನ್ನು 15 ರಿಂದ 20 ವಯಸ್ಸೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಏಕಪತ್ನಿತ್ವವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳಸೂತ್ರ ಹಾಗೂ ಕಾಲುಂಗರವು ವಿವಾಹದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಧುದಕ್ಷಿಣೆ (ಓಲಿ) ಹಾಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎರಡೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹದ ನಂತರ ವರನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುಲ ಪಂಚಾಯತಿಯಿಂದ ಪತಿ ಅಥವಾ ಪತ್ನಿಯು ವಿಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು, ಜಗ್ಗಲಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು ಹಿಂದೂ ನಿಯಮದಂತೆ ಆಸ್ತಿಯ ಪಾಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಹಣ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. (ಥರ್ಸ್ಟನ್ 1909) ಇವರು ಒರಿಸ್ಸಾದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಆಂಧ್ರದಿಂದ ಒರಿಸ್ಸಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ 4626, 1981ರ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಂತಿರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ 47.62% ನಗರದಿಂದ ಮರಳಿರುತ್ತಾರೆ ಇವರು ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಮೀನು, ಮೊಟ್ಟೆ ಹಾಗೂ ಕೊಳತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಧಾನ ಧಾನ್ಯವು ಅಕ್ಕಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೊಸಕೋಟೆ, ಮೈಲಹಳ್ಳಿ ಧಾರವಾಡ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಸುಡುಗಾಡು ಸಿದ್ಧರು ಇದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಲ್ಲ. ಬುಡ್ಡ ಜಂಗಮರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನಾ ವರಧಿ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವ ಡಾ. ವಡ್ಡಗೆರೆ ನಾಗರಾಜಯ್ಯನವರೂ ಬುಡ್ಡ ಜಂಗಮರು ಜಂಗಾಲರು ಒಂದೇ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಡಿಮೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕೋ ಮತ್ತಾವ ಕಾರಣಕ್ಕೋ ಜಗ್ಗಲಿಗರು ಸುಡುಗಾಡು ಸಿದ್ಧರೊಳಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅಥವಾ ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಜಗ್ಗಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸುಡುಗಾಡು ಸಿದ್ಧರ ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಕೆಲವರು ಜಗ್ಗಲಿ ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತವರ ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶುಲ್ಕಕಟ್ಟಿ ಓದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಪಿ.ಆರಡಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕಟ್ಟೇರ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಇವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿ.ಎ ಅಧಿಕಾರಿ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿ 2019 ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗಲಿಗಳು ಎಂದು ಜಾತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಗೋತ್ರಗಳು

ಸಮಾನಾರ್ಥ: ಮಾದಿಗ (ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ) ಚಮಾರ್, ಗೋದರಿ, ಜಾಂಬುವುಲು, ಮಾದಿಗ, ಮೂಚಿ (ಒರಿಸ್ಸಾ)

ಶೀರ್ಷಿಕೆ: ಬೆಹರ (ಎ.ಥರ್ಸಟನ್)

ಅನ್ಯಗೋತ್ರಗಳ ಗುಂಪುಗಳು/ಉಪನಾಮಗಳು: ಬೋಸಿ, ಎಂಡವ, ಕೋಲ, (ಕೋಳಿ) ಕೋಟಪಲ್ಲಿ (ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಮ), ಮೀಳ, ಪಂಡಿರಿ, ರೊಕ್ಕಲ, ತಲಂಗಾಣ (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಸಮತಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶ).

ಬೆಂಡಿ, ದಾದುಪರಿ, ಲಂಕಾ, ನಾಗಸ, (ಸರ್ಪ) ನೇಳ, ನುಲಕ, ರಾಗಲಿ, ಶೆಪೆ, ಯೆರರಪು, (ಒರಿಸ್ಸಾ)

ಅನ್ಯಗೋತ್ರಗಳ ಗುಂಪುಗಳು/ವಂಶಾವಳಿ: ಇಂಟಿಪೇರಲು (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ), ಅಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ, ಬಹೆಯ್ಯ, ಬೈರಾಗಿ, ನಾಳ, ರಾವ್, ಸೇಪೆ, ತಾಟುಪುರಿ, ಯೆರರಪು (ಒರಿಯಾ)

ಗೋತ್ರ: ಗಂಡಿರಿತ, ನಾಗೇಶ್ವರ, (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ) ನಾಗಸ (ಒರಿಸ್ಸಾ)

ಅನ್ಯಗೋತ್ರಗಳ ಗುಂಪುಗಳು/ವಂಶಾವಳಿ: ಬೆಂಡಿ, ದಾದುಪರಿ, ಲಂಕಾ, ನಾಳ, ನೇಳ, ನುಲಕ, ರೇಗಲಿ, ಶೇಪೆ, ತಾಟುಪುರಿ, ಯೆರರಪು (ಒರಿಸ್ಸಾ)

ಜಗ್ಗಲ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದ ಜಗ್ಗಲಿ (ಪು.432)

ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ: ಚಿತ್ತೂರು, ಕೃಷ್ಣ, ನೆಲಗೊಂಡ, ಶ್ರೀಕಾಕುಲ

ಕರ್ನಾಟಕ: ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ರಾಯಚೂರು

ಒರಿಸ್ಸಾ: ಬಾಲಂಗಿರ, ಗಂಜಮ್, ಕೊರಪುಟ್, ಪುರಿ, ಸುಂದರಗಾರಹ. ಜನಗಣತಿ ವರ್ಷ 1881, 1901, 1911, 1931. ಮದರಾಸ್ ಇದನ್ನು ವಿತರಣೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯಿಂದ ನೀಡಿದ ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿ

ಪಾಕನಾಟರೆಡ್ಡಿ, ಬಾವಾಜಿಗಳು ಯಾನೆ ಜಗ್ಗಲಿಗರು ಇವರು ಗೌರೀಪುರದ ಖಾಯಂ ವಂಶಸ್ಥರು. ಇವರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಖಾಯಂ ಜಮೀನು ಮತ್ತು ಮನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇವರ ನಡತೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನ, ಮೋಸ, ದೊಂದಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರು ದೇಶಾಂತರ ಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರುವುದು ಕುಲಪದ್ಧತಿ. ಇವರು ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

1983ರಿಂದ ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಗೆ ಊರಿನ ಛೇರ್ಮನ್ ನೀಡಿದ ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿಗಳಿವೆ. ಮೇಲಿನದು 2002ರಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ತೀರಾ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾದ ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ವರ್ತಮಾನಗಳು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಂತ್ರ, ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಕರ್ತವ್ಯಗಳು, ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕಾನೂನು ಭದ್ರತೆಗಳು, ಅಲೆಮಾರಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಲಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಕಡಿಮೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಬಂದ ಮೇಲೂ ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಗೆ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ನೀಡಿದ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಬಿಡುವ ಪೋಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾದರೂ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾದ ನಿಯಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ? ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಜಗ್ಗಲಿಗಳು ಅಪರಾಧಿಗಳಂತೆ ಸ್ಥಳಚೀಟಿಯ ಗುರುತನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜೋಪಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಪರಾಧಿಗಳಂತೆಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಅಪರಾಧಿತ್ವದ ಬಿಡದ ಕುಣಿಕೆ: ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿ

ಯಾವಾಗಲೂ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ, ಅನಿಶ್ಚಿತ ವ್ಯಾಪಾರ, ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ಊರಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೂರಿಗೆ ಅಲೆಯುವ ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಗೆ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿ ಕೊಡುವುದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ನೆಲೆನಿಂತ ಊರಿನವರು, ನೆರೆಹೊರೆಯವರು ಸಹ ಜಗ್ಗಲಿಗಳನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ನೋಡುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಪರವೂರಿನವರು, ಪೋಲಿಸರು ಇವರ ವೇಷಭೂಷಣದಿಂದಾಗಿ ಅನುಮಾನದಿಂದ ನೋಡುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನೆಲೆ ಕಾಣದೆ ಅಲೆಯುವ ಜನರನ್ನು ಗುರುತಿಲ್ಲದ ಜನರನ್ನು ಪೋಲಿಸರು ಅಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಸುಲಭ ಕೂಡ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೆಂದು ಅಲೆಮಾರಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರವೂ ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಅಣಕದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಗ್ಗಲಿಗಳ ಸ್ವತಂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿಯೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಜಗ್ಗಲಿಗಳು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗ್ಗಲಿಗಳ ಮೂಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದ ಈ ಪರಂಪರೆಯು ಶುರುವಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲಮಠದವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಹಕ್ಕು ಪತ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಳ ಚೀಟಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚಿಕ್ಕಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿಯ ಮಠ ಪರಂಪರೆಯು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಗೊಂಡರಿಗು ಜಗ್ಗಲಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವೂ ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯ. ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆ ಪಡೆದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಚಯ

State wise distribution of individual scheduled caste population by sex and literacy rate 2001

Jaggali	Population	Male	Female	Literacy Rate
Rural	404	198	206	30.14
Urban	144	75	69	5.00
Total	548	273	275	35.14

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯವು 2011 ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ 13 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿರುತ್ತದೆ. ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ರಾಮನಗರ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ, ಹಾಸನ, ರಾಯಚೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ತುಮಕೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು ಗ್ರಾಮಾಂತರ, ಉಡುಪಿ, ಮೈಸೂರು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ 13 ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 773

ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಲಹೆಗಳು

- ಅಲೆಮಾರಿ ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಇವರು ಮುಂದಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಇವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಅದರಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಯಾವುದೇ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರದೆ ಇವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ ನೀಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಜಗ್ಗಲಿ ಸಮುದಾಯದ ವಂಶಜರು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಆಧುನಿಕ ಕೆಲಸದ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಉಳ್ಳವರಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಕೇವಲ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದೇ ಇವರ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಾಚಿಕೆ ಪಡುವವರು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು (ಟ್ಯಾಟು ಹಾಕುವುದು)ಕಲಿತಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರೆತು 75 ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ಇವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯ ನೀಡದೆ ಇರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿ. ಈಗಲಾದರೂ ಸರ್ಕಾರವು ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿ ಇವರಿಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕಾದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ವಿವಿಧ ಸಮೂಹಗಳ ಬದುಕಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅನೇಕ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಪರಿಕರಗಳಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ. ಯೋಜನೆಗಳು ವಿಫಲಗೊಂಡಾಗ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರದಾಯಿತ್ವವನ್ನು ಇನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬೇಕಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನವು ಎಷ್ಟೇ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವುಗಳ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಧರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ

ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಕ್ರೋಢಿಕರಣ ಹಾಗೂ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಇವರಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬರಲು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ಇಂತಹ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಆರಡಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಕಟ್ಟೀರ.ಪಿ. (2019). ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿವರ್ಗಗಳ ಅಲೆಮಾರಿ, ಅರಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಮಾನ್ವಡೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ.ಬಿ. (2018). ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜಾತಿಗಳು (ಕರ್ನಾಟಕ ಅಲೆಮಾರಿ, ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಒಕ್ಕೂಟ(ರಿ), ಬೆಂಗಳೂರು.
- Bhatt. S.C. and Gopal. K. Bhargava. “LAND AND PEOPLE” of Indian states and union territories, Vol-13, Kalpaz Publications, New Delhi.
- Edgar Thurston. (1987). “Castes and Tribes Of Southern India”. Vol-2. C to J) Asian Educational Services, New Delhi, Madras.
- SINGH. K.S. (1996). People of India. National Series Vol-8. Communities, Segments, Synonyms, Surnames and Titles, Anthropological survey of India. New Delhi.
- SINGH. K.S. (1998). India’s communities H-M People of India, National Serious. Vol-5. Anthropological Survey of India, Mumbai, Delhi.
- Singh. K.S. (1993). “PEOPLE OF INDIA THE SCHEDULED CASTES” National Series Vol-2. Anthropological survey of India, New Delhi.
- Singh. K.S. (2003). “PEOPLE OF INDIA ANDHRA PRADESH” Vol-8, Anthropological survey of India, New Delhi.